

Fordítói jegyzet

Drago Jančar regényéhez

Drago Jančar a legismertebb, legtöbbet fordított szlovén író. 2010-ben megjelent regényével ismét elnyerte a legjobb szlovén regényért járó Kresnik-díjat.

A regény hősnője, Veronika Zarnik életvidám, kissé extravagáns fiatal hölgy, gondtalan szépség a harmincas évek Ljubljánjában. Lovagolni támad kedve, aztán kikezd oktatójával, Stevóval, a daliás szerb tiszttel. Szerelem, majd viszony szövődik közöttük. Botrány a ljubljanoi jobb körökben, főként, amikor a fiatalasszony követi szerelmét Szerbiába. A mostoha körülmények között kihűl a szerelem, és Veronika visszatér türelmes és belátó férjéhez, hogy ott folytassák, ahol abbahagyták. De jön a háború, és a háború végén a házaspár ismeretlen helyre távozik.

Talány, hova kerültek.

Egykori szeretője emlékezik rá, a jugoszláv királyi hadsereg tisztje, aki 1945-ben a palmanovai hadifogolytáborba került. A történetet Veronika anyja folytatja, a háború után magára maradó öregasszony, aki egyre a lányát várja, és találgatja, hová került Veronika és a férje. Egy ljubljanoi külvárosi lakás ablakából lesi az utcát. Ide telepítették ki a kastélyukból.

A fiatalasszonyról beszél a megszálló német hadsereg orvostisztje, aztán a cselédlány szólal meg, aki Veronika mellett szolgált vidéki birtokukon.

Végül a birtok egyik alkalmi munkása zárja a történetet: beállt a partizánokhoz, és részt vett a házkutatásban, amit a házaspár kastélyában rendeztek. Utána a partizánok magukkal vitték Veronikát és férjét – ennyit megtudtunk a cselédlány elbeszéléséből is.

Az egykori partizán félreértésekkel teli személyes indíttatásból akaratlanul is beindítja az erőszak gépezetét. A kastély egykori napszámosa ő, aki elmondja a rettenetes véget: a házaspárt a partizánok a kollaboránsok közé sorolták, és kivégezték. Hallgatás övezte a történeteket.

Veronika, akivel a történetek megestek, nem szólal meg, mások mondják el az eseményeket. Így öt változatot olvashatunk a fiatal nőről, és ez az öt fejezet külön-külön is megállja a helyét. Öt szemszögből olvassuk a történetet, akár *A vihar kapujában* című híres japán film (Akira Kurosava), illetve Akutagava Rjúnoszuke ennek alapjául szolgáló két prózája esetében.

De míg a japán műveknél a történet elmondóit a saját érdekeik, hazugságaik mozgatják, addig az öt szlovén elbeszélő arra törekszik, minél pontosabban rekonstruáljon egy eseményt, amiről nincs dokumentum, amiről mindenkinek csak hiányos értesülései vannak. Az a kérdés mozgatja őket, mi történt valójában. A Veronika iránti szeretet vagy vágyakozás mozgatja őket.

A regény első mondata már figyelmeztet az elkerülhetetlenre: „Ezen az éjszakán úgy láttam őt, mintha élne.” Csak az olvasónak van teljes áttekintése arról, ami történt.

Ahogy Jančar sorra megszólaltatja elbeszélőit, s egyre jobban felkelti az olvasó érdeklődését az iránt, ami még nincs leírva, noha sejthető. A végén elviszi olvasóját a történet befejezéséig. Mindegyik elbeszélő a saját idejének eseményeit meséli el, és Veronikát a maga módján mutatja be. Stevo a szerelmes asszonyt. A német katonaorvos a finom hölgyet. Az anyja a szerető gyermeket. A cselédlány az emberséges úrnőt. A regényt az a férfi kezdi, aki meghódította Veronikát, és a napszámoslegény fejezi be, aki csak álmodozott Veronika testéről.

A *Ma éjszaka láttam őt* olvasmányos, lassú könyv olyan emberekről, akik csak túl akarták élni a kegyetlen háborút. Nem volt bennük előítélet, nem voltak politikailag elkötelezettek, csak a háború alatt is olyan törvények szerint akartak élni, mint békeidőkben. Azt tenni, ami örömet szerez: Beethovent hallgatni, társas életet élni, lovagolni.

Olyan emberek ők, akik a viharos események peremén éltek, és nem is értették igazán a történeteket – csupán élni akartak. Ez azonban illúzió volt, mivel a Júliai-Alpok látszatra biztonságos idilli zugában sem lehetett kitérni az erőszak elől.

Jančar valós történetből merített, mégsem a tragikus esetet rekonstruálta, amely 1944-ben utolérte a ljubljana Hribar házaspárt.

A mesélők szavai által sok szemszögből tárul fel a második világháború idején meghasonlott Szlovénia: egyik pillanatban az alpesi idill, a másik pillanatban az embertelen gyilkosság színtere. A patriarchális biztonság és a bolsevik forradalom logikája.

Történelmi regény, szerelmi történet, a fiatal és szép Veronika szerelmi drámája.

Azoknak a története, akik a háború után még évekig várták a nyom nélkül eltűnteket – a minden ítélet nélkül kivégzettek tízezreit.

A könyv 2011 tavaszán az év könyve lett Szlovéniában, Drago Jančar harmadszor vette át az év legjobb regényéért járó Kresnik-díjat.

GÁLLOS Orsolya